

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут культури і мистецтв

Кафедра музикознавства та культурології

ЗАТВЕРДЖУЮ

директор НН Інституту культури і

мистецтв

проф. Олена УСТИМЕНКО-КОСОРІЧ

« 30 » серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Масова та елітарна культура

галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u>
спеціальність	<u>034 Культурологія</u>
освітня програма	<u>Культурологія</u>
мова навчання	<u>українська</u>

Погоджено науково-методичною комісією
НН інституту культури і мистецтв

« 30 » серпня 2024 р.

Голова Олександр РУДЕНКО

Розробники:

Горболіс Л. М. – доктор філологічних наук, професор кафедри музикознавства та культурології

Устименко-Косоріч О.А. – доктор педагогічних наук, професор.

Програму схвалено на засіданні кафедри музикознавства та культурології

Протокол № 1 від «28» серпня 2024 року.

Завідувач кафедри

музикознавства та культурології д., мист., проф. Ольга ЗАВ'ЯЛОВА

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма	
Кількість кредитів – 5	Бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки: 4-й	
Семестр 7-й			
Лекції 26 год.			
Практичні заняття 28 год.			
Консультації: 4 год.			
Самостійна робота 94 год.			
Вид контролю: <i>екзамен</i> (7 семестр)			
Загальна кількість годин – 150			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс «Масова та елітарна культура», розроблений для спеціальності 034 Культурологія, є складовою підготовки студентів ОР Бакалавр НН інституту культури і мистецтв.

Мета курсу полягає у поглибленому освоєнні проблематики сучасної масової та елітарної культури, та набутті теоретичних і практичних фахових якостей у сфері науково-практичної діяльності.

Завдання курсу: надати поглиблену теоретико-методологічну базу та висвітлити тенденції розвитку сучасної культури; розширити уявлення про загальний характер еволюції масової та елітарної культури та провідні теоретико-методологічні засади; поглибити знання, вміння та навички для подальшої науково-дослідницької праці в сфері культурології; сформувати практичну систему необхідну для наукової діяльності молодих культурологів у професійній сфері.

Навчальна дисципліна спрямована на розвиток *інтегральної компетенції*: Здатність надати адекватну оцінку сучасного стану культурно-мистецького життя, соціальних і економічних реалій досліджуваного явища чи процесу, приймати обґрунтовані рішення щодо творчих проблем сьогодення, враховуючи пріоритетні тенденції руху в галузі культури та запити населення.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких *загальних компетентностей*: **ЗК 1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. **ЗК 2.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. **ЗК 3.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. **ЗК 6.** Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. **ЗК 7.** Здатність працювати автономно. **ЗК 8.** Здатність працювати в команді.

Курс «Масова та елітарні культура» формує такі *спеціальні (фахові) компетентності*: **СК 1.** Здатність презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію. **СК 3.** Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів. **СК 4.** Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо). **СК 5.** Здатність використовувати різноманітні джерела інформації та методологічний апарат культурології для виявлення, аналізу культурних потреб суспільства. **СК 8.** Здатність створювати аналітичні звіти, розробляти рекомендації та генерувати проекти (культурно-мистецькі, художні та дозвілєві) щодо об'єктів професійної діяльності, використовуючи актуальну нормативну основу. **СК 9.** Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів. **СК 10.** Здатність популяризувати знання про культуру та поширювати інформацію культурологічного змісту використовуючи сучасні інформаційні, комунікативні засоби та візуальні технології. **СК 13.** Здатність реалізації культурних проектів на основі виявлення законів та принципів художньої творчості. Здатність здійснювати професійні функції в галузі зв'язків із громадськістю в державних, громадських, комерційних. **СК 14.** Здатність ефективно використовувати надбані знання світової культурно-мистецької практики у процесі здійснення прикладної культурологічної діяльності. Володіння знаннями і навичками роботи у прес-центрах, прес-службах, відділах друку, ЗМІ, відділах по зв'язкам із громадськістю, центрах громадських зв'язків, відділах реклами, комунікаційних агенціях.

Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного освоєння студентом навчального курсу «Масова та елітарна культура» передбачається інтеграція знань, умінь і навичок з таких дисциплін освітньо-професійної програми «Культурологія» першого (бакалаврського) рівня: «Культурологія», «Історія світової культури», «Історія та культура української діаспори», «Історія модерної української культури»,

«Культура і влада» відповідно до освітньо-наукової програми 034 Культурологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

2. Результати навчання за дисципліною

Зміст курсу забезпечує: вивчення, узагальнення та реалізації в практичній діяльності вітчизняного і зарубіжного досвіду; аналіз і творче переосмислення провідних культурологічних концепцій та систем; розширення знань про сучасні культурологічні течії, їх специфіку та історичну ретроспекцію, а також про інтерпретологію в сучасному мистецтвознавстві.

<p>Знання: мистецьких аспектів та соціокультурних закономірностей розвитку культури.</p> <p>Уміння: критично мислити, застосовувати культурологічні знання для аналізу культурного простору та визначення векторів його подальшого розвитку.</p>	<p>ПРН-1</p>	<p>Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати аргументацію.</p>
<p>Знання: змісту та взаємозв'язків культурних явищ, подій та історико-культурних процесів.</p> <p>Уміння: збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо змісту та тенденцій розвитку культури.</p>	<p>ПРН-2</p>	<p>Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру.</p>
<p>Знання: володіти навичками роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями та електронними ресурсами.</p> <p>Уміння: Здатність застосовувати наукометричні бази даних та спеціалізоване програмне забезпечення у проектно-дослідницькій професійній діяльності.</p>	<p>ПРН-4</p>	<p>Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування.</p>
<p>Знання: змісту та тенденцій розвитку культури, основних чинників культурної динаміки.</p> <p>Комунікація: викладати власні думки, здійснювати їх аргументацію.</p>	<p>ПРН-6</p>	<p>Виявляти, перевіряти та узагальнювати інформацію щодо різноманітних контекстів культурної практики, визначати ступінь їх актуальності із застосуванням релевантних джерел, інформаційних, комунікативних засобів та візуальних технологій.</p>
<p>Знання: володіння навичками обробки й аналізу науково-теоретичної та інформації з різних джерел для узагальнення результатів.</p> <p>Уміння: Здатність залучати культурологічні концепції щодо інтерпретації сучасних художньо-мистецьких явищ і процесів у національному та світовому контекстах.</p>	<p>ПРН-7</p>	<p>Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики.</p>
<p>Уміння: обґрунтовувати, розробляти та реалізовувати наукові проекти та заходи.</p> <p>Комунікація: взаємодія з учасниками та організаторами культурних проектів з дотриманням законодавства та у відповідності до визначеної мети.</p>	<p>ПРН-10</p>	<p>Розпізнавати та класифікувати різні типи культурних продуктів, визначати їх якісні характеристики на основі комплексного аналізу.</p>
<p>Уміння: здатність аналізувати та оцінювати художню, духовну й матеріальну цінність культурного об'єкта (в різних хронологічних межах, географічних ареалах, певному соціокультурному просторі).</p> <p>Комунікація: Здатність ініціювати,</p>	<p>ПРН-12</p>	<p>Обґрунтовувати, розробляти та реалізовувати культурні події та проекти з дотриманням законодавства та у відповідності до визначених мети та завдань.</p>

розробляти, реалізовувати інноваційні культурологічні проекти, проявляти лідерські якості під час їх реалізації.		
Уміння: здатність до пошуку, обробки й аналізу наукової теоретичної та фахової емпіричної інформації з різних джерел для узагальнення результатів. Комунікації: здатність до планування та організації різних заходів та форумів культурного спрямування.	ПРН-15	Вільно спілкуватися з професійних питань усно та письмово державною та іноземними мовами з урахуванням мети спілкування та соціокультурних особливостей його контексту.
Уміння: створювати простір продуктивного співробітництва у культурних установах та творчих об'єднаннях; формулювати та аргументувати власну громадянську та професійну позицію щодо актуальних питань. Комунікація: діалогічність спілкування, наявність аргументованої громадянської та професійної позиції щодо актуальних суспільних питань.	ПРН-16	Визначати, формулювати та аргументувати власну громадянську професійну позицію щодо актуальних суспільних питань.
Уміння: здатність до активного пошуку, обробки й аналізу різноманітної інформації з різних джерел для забезпечення внутрішньої та зовнішньої комунікації. Комунікація: діалогічність спілкування, наявність аргументованої позиції щодо актуальних суспільних питань, формування корпоративної культури.	ПРН-18	Здатність брати участь у створенні ефективної комунікаційної інфраструктури організації, забезпеченні внутрішньої та зовнішньої комунікації, у тому числі із державними і громадськими організаціями, комерційними структурами, ЗМІ, брати участь у формуванні і підтриманні корпоративної культури.

3. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A 90 – 100 Відмінно	Студент володіє теоретичними знаннями з курсу, досконало знає практичний матеріал (вільно ним оперує, грамотно застосовує); вміє використовувати набуті знання та вміння у практичній діяльності; викладає теоретичний матеріал логічно, послідовно й переконливо; грамотно оперує понятійно-термінологічним апаратом.
B 82 – 89 Добре	Студент виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Швидко опрацьовує та засвоює матеріал, оперує понятійно-термінологічним апаратом. Але разом із тим допускає неточності, робить незначні помилки.
C 74 – 81 Добре	Студент виявляє повні знання із дисципліни, має здатність до самостійного оновлення знань. Демонструє певні навички та уміння під час практичних занять, але професійно-культурологічний комплекс виявляється обмежено (допускає певні помилки та неточності тощо).
D 64 – 73 Задовільно	Студент виявляє знання основного матеріалу, має обізнаність з культурологічної літератури, намагається аналізувати мистецькі твори і концепції, робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки і не може переконливо викласти матеріал щодо заданої теми.
E 60 – 63 Задовільно	Студент виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, задовільному для подальшої фахової діяльності. Практична підготовка загалом відповідає вимогам, студент демонструє певні навички, але форма виступу нестабільна, є помітні погіршеності методологічного характеру.
F 35 – 59 Не задовільно	Студент емоційно скутий, не впевнений у своїх відповідях. Не розуміє основної сутності завдання, не може зробити висновки й узагальнення. Виступ невиразний та непереконливий.
FX 1 – 34	Недбалість студента щодо власної підготовки. Не має впевнених знань з курсу. Не демонструє належної форми публічного виступу та необхідних

Не задовільно	практичних навичок.
---------------	---------------------

Розподіл балів

Поточний контроль			Разом	Екзамен	Сума
Т 1.1-1.3	Т 2.1-2.3		42	25	100
Поточний контроль					
21	21		33		
Контроль самостійної роботи					
16	17				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	Задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	
1 – 34	F	незадовільно з можливістю повторного складання незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

4. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, реферати, тести, презентації результатів завдань та досліджень.

5. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ХХ СТ.

Тема 1.1. Історичні умови виникнення масової культури.

Тема 1.2. Феномен елітарної культури, як культурологічного явища ХХ-ХХІ ст.

Тема 1.3. Теорії та аналіз масової культури.

РОЗДІЛ 2. СТИЛІСТИЧНЕ ОНОВЛЕННЯ МИСТЕЦТВА У ПЕРІОД КУЛЬТУРНИХ ЗМІН

Тема 2.1. Імідж та стереотипи масової культури. Віддзеркалення в музичному мистецтві (на прикладі рок-музики).

Тема 2.2. Художні течії в мистецтві модернізму ХХІ ст.

Тема 2.3. Молодіжний рух в контексті мас-культурних зрушень середини ХХ століття.

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ХХ СТ.

Тема 1.1. Історичні умови виникнення масової культури.

Характеристика історичних процесів у ХХ ст., які вплинули на розвиток галузей мистецтва і культури, економічну та політичну сфери, соціальне та духовне життя. Це сприяло появі нового типу культури – масової.

Тема 1.2. Феномен елітарної культури, як культурологічного явища ХХ-ХХІ ст. Культурний феномен елітарного мистецтва, як протилежність масової культури. Основні принципи та класифікація мистецьких течій та їх типологія. Проблеми прояву елітарної культури у сучасній системі споживання.

Тема 1.3. Теорії та аналіз масової культури.

Висвітлення основних течій масової культури, їх аналіз та структуризація. Розвиток ЗМІ та її вплив на поширення та формування культурно-естетичних поглядів споживачів.

РОЗДІЛ 2. СТИЛІСТИЧНЕ ОНОВЛЕННЯ МИСТЕЦТВА У ПЕРІОД КУЛЬТУРНИХ ЗМІН

Тема 2.1. Імідж та стереотипи масової культури. Віддзеркалення в музичному мистецтві кінця ХХ ст. (на прикладі рок-музики).

Характеристика основних мистецьких стилей мистецтва кінця ХХ – початку ХХІ ст., що вплинули на розквіт масової культури. Ретроспекція в культурі, як один з провідних методів поширення сучасних витворів мистецтва. Філософсько-естетична специфіка інтерпретації та особливості поєднання старовинних та новітніх технік у масовій культурі.

Тема 2.2. Художні течії в мистецтві модернізму на межі ХХ-ХХІ ст.

Психологія мистецтва межі ХІХ-ХХ ст. та його специфіка розвитку в реаліях сучасності. Основні художні стилі ХІХ – початку ХХІст. Вплив художніх стилів ХХ – початку ХХІ ст. на інтерпретацію творів мистецтва.

Тема 2.3. Молодіжний рух у контексті мас-культурних зрушень середини ХХ століття.

Психологія мистецтва межі ХХ-ХХІ ст. та його специфіка розвитку в реаліях сучасності. Висвітлення основних художніх стилей зазначеного періоду, обґрунтування їх впливу на інтерпретацію творів мистецтва. Стиль модернізму та його проєкції. Феноменологія сучасної культурології в професійному аспекті та побутовому споживанні.

7.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	У тому числі			
Лекції		Практ.	Конс.	Самост.р	
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ХХ СТ.					
Тема 1.1. Історичні умови виникнення масової культури.	23	4	4		15
Тема 1.2. Феномен елітарної культури, як культурологічною явища ХХ-ХХІ ст.	25	4	4		17
Тема 1.3. Теорії та аналіз масової культури.	29	4	6	2	17
РОЗДІЛ 2. СТИЛІСТИЧНЕ ОНОВЛЕННЯ МИСТЕЦТВА У ПЕРІОД КУЛЬТУРНИХ ЗМІН					
Тема 2.1. Імідж та стереотипи масової культури. Віддзеркалення в музичному мистецтві (на прикладі рок-музики).	23	4	4		15

Тема 2.2. Художні течії в мистецтві модернізму ХХІ ст.	27	6	6		15
Тема 2.3. Молодіжний рух в контексті мас-культурних зрушень середини ХХ століття.	25	4	4	2	15
Всього годин	150	26	28	2	94

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Тема 1.1. Історичні умови виникнення масової культури.	4
2	Тема 1.2. Феномен елітарної культури, як культурологічноно явища ХХ-ХХІ ст.	4
3	Тема 1.3. Теорії та аналіз масової культури.	4
4	Тема 2.1. Імідж та стереотипи масової культури. Віддзеркалення в музичному мистецтві (на прикладі рок-музики).	4
5	Тема 2.2. Художні течії в мистецтві модернізму ХХІ ст.	6
6	Тема 2.3. Молодіжний рух в контексті мас-культурних зрушень середини ХХ століття.	4
Разом		26

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Тема 1.1. Історичні умови виникнення масової культури.	4
2	Тема 1.2. Феномен елітарної культури, як культурологічноно явища ХХ-ХХІ ст.	4
3	Тема 1.3. Теорії та аналіз масової культури.	6
4	Тема 2.1. Імідж та стереотипи масової культури. Віддзеркалення в музичному мистецтві (на прикладі рок-музики).	4
5	Тема 2.2. Художні течії в мистецтві модернізму ХХІ ст.	6
6	Тема 2.3. Молодіжний рух в контексті мас-культурних зрушень середини ХХ століття.	4
Всього годин		28

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Тема 1.1. Історичні умови виникнення масової культури.	15
2	Тема 1.2. Феномен елітарної культури, як культурологічноно явища ХХ-ХХІ ст.	17
3	Тема 1.3. Теорії та аналіз масової культури.	17
4	Тема 2.1. Імідж та стереотипи масової культури. Віддзеркалення в музичному мистецтві (на прикладі рок-музики).	15
5	Тема 2.2. Художні течії в мистецтві модернізму ХХІ ст.	15
6	Тема 2.3. Молодіжний рух в контексті мас-культурних зрушень середини ХХ століття.	15
Всього годин		94

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Київ, 1993.
2. Зернецька О. Нові засоби масової комунікації : Соціокультурний аспект. Київ: Наук. думка, 1993. 132 с.
3. Касьянов Г. Українська інтелігенція в русі опору 1960—80-х років. Київ, 1995.
4. Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі ХІХ—ХХ століть. Київ, 1993.
5. Корінний М., Потапов Г., Шевченко В. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. Київ: Україна, 2000. 182 с.
6. Устименко-Косоріч О.А. Масова та елітарка культура: навчальний посібник для студентів. Луганськ, Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 2010. 154 с.

Допоміжні:

1. Жулинський М. Із забуття в безсмертя (Сторінки призабутої спадщини). Київ, 1990.
2. Козаченко А. Українська культура. Її минуле й сучасність. Харків, 1931.
3. Культура українського народу. Київ, 1994.
4. Мистецтво і етнос. Культурологічний аспект. Київ, 1991.
5. Міжнародна охорона, захист і повернення культурних цінностей: Збірник документів. Київ, 1993.
6. Українська художня культура: навч. посіб. Київ, 1996.
7. Феномен української культури. Київ, 1997.
8. Чижевський Д. Філософія і національність. Київ, 1994.
9. Шудря К. Художнє передбачення майбутнього. Київ, 1991.
10. Юдкін І. Східно-західні взаємини української культури // Українознавство в розбудові держави. Кн. 1. Київ, 1994.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Програма здійснюється за наявності дидактичного, ілюстративного та навчально-методичного матеріалу (посібники, монографії, наукові розробки, публіцистична та популярна література, доступ до електронних ресурсів і мереж), а також аудіо- і відеоапаратури з достатньою відео-, аудіо- і фонотекою для проведення лекційних та практичних занять.